

פרק י"ז

יחידה 38 - הפסל בבית מיכה (א'-ו"ג)

61 ספר שופטים | פרק י"ז

6. מדוע הגיע הנער לחר אפרים?
7. מה הציג מיכה לענר?

8. הביטו במפה שלפניכם וענו: מהיכן הגיע הנער אל בית מיכה? בנחלת כמה שבטים הוא צריך היה לעבור כדי להגיע לביתו?

9. איש הישר בעיניו יעשה - רב נתמני אמר: זה ספר שופטים. מדוע לקרא לו ספר הישר? דבריו: "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה". (עבודה זרה, דף כ"ה עמוד א')

60 ספר שופטים | פרק י"ז

פרק י"ז

משיך הכיבוש	מגשי השופטים				שני מעשרים נוראים	
	השופטים הראשונים	השופטים האחרונים	שם	מקום	מילוש	בבועה
א-ב	ג-ד	ה-ו	ז-ח	ט	י-יא	יב-יג

את החלק השלישי והאחרון של ספר שופטים אפשר להגדיר על פי הפסוק החוזר: "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה". ונחלקו חמיינו ז"ל מתי אירע ענין זה. אנו למדים מהפסוקים שיהיה זה אחר מות יהושע והטעם שלא נכתב ע"כ כן, שלא רצה הכתוב להפסיק בסדר השופטים ומאורעות זמנם בזה אחר זה. לכן השלים ענין השופטים וחזר לענין פסל מיכה ופילגש בבועה, שאין הענינים מתייחסים לא אל השופטים ולא אל האויבים.

יחידה 38 - הפסל בבית מיכה (א'-ו"ג)

- מצאו הוכחות שהפרשיות הללו של מיכה ופילגש בבועה - התרחשו בתחילת תקופת השופטים:
 - (פרק י"ח, פסוק ל"א):
 - (פרק י"ט, פסוק י"ב):
 - כתבו במלים שלכם את השיחה שבין מיכה ואמו.
 - מיכה השיב את הכסף לאמו, מה היא עשתה?
 - כתבו מה ידוע לנו על מיכה:
 - מהיכן בא הנער, ומאיזה שבט?

י"ז, ר'; י"ח, א'; י"ט, א'.

הקדמה

יחידה זו היא היחידה הראשונה בחלקו השלישי של ספר שופטים. בפרקים הבאים מתאר הכתוב את מצבו של עם ישראל בתקופת השופטים. העם הולך אחרי התרבות של עמי הארץ ולומד ממעשיהם, למשל בעבודה זרה. היסוד להשפעתם של עמי הארץ על עם ישראל בא כתוצאה מחוסר מנהיגות בעם ישראל "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה" שגרם לאי השלמת מצוות כיבוש הארץ והשארת העמים גרמה ללמידה מדרכיהם.²⁸

יש לציין שעיקר חטאם של ישראל לא היה בעזיבה מוחלטת של עבודת ה', אלא בערבוב בין עבודת ה' לבין עבודה זרה. מצד אחד הם השתמשו בפסלים האסורים לפי התורה "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" (שמות כ', ג'), ומצד שני כוונתם הייתה לשם ה'. הדבר בא לידי ביטוי בפרקים י"ז-י"ח.

בפרק זה מתוארים שני מקומות שונים שהמרחק ביניהם הוא עשרות קילומטרים: 1. הר אפרים, שהוא חבל הרים המתחיל בעמק זרעאל ומסתיים בארץ בנימין, צפונית לירושלים. 2. בית לחם יהודה, השוכנת בנחלת שבט יהודה מדרום לעיר ירושלים.

מתי אירע הסיפור של פסל מיכה? רוב המפרשים סוברים שפסל מיכה אירע בתחילת תקופת השופטים, כיוון שבפרק י"ח מוזכר שמעשה זה אירע בתקופה שבה שבט דן מחפש נחלה. אם כן, מדוע נדחה סיפור זה עד פרקים אלו? ייתכן שלא רצה הכתוב להפסיק בסדר השופטים והמאורעות בזמנם בזה אחר זה, לכן

28 י"ז, ר'; י"ח, א'; י"ט, א'.

השלים את עניין השופטים וחזר לעניין פסל מיכה, שאינו מתייחס כלל אל השופטים ואל ישועת ישראל.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

מה אפשר ללמוד מהפסוקים על תכונותיו ועל אופיו של מיכה?

אפשרויות למענה ולדיון

תיאור המעשה מתחיל מהאמצע, לכן חשוב להשלים פרטים מתוך הרמוז בפרק. מיכה, בן שבט אפרים, גנב כסף רב מאמו. אמו קיללה אותו, ולכן הוא הודה בזה שגנב את כספה והחזיר את הכסף השייך לה. לאות הוקרה על החזרת כספו היא נתנה לו את כספה בצורת פסל. מיכה ייחד בביתו מקום לפסל, ועשה לו אפוד ותרפים, אלא שלמיכה חסר אדם בעל סמכות דתית שישרת במקדש שבנה לפסל. מי ימלא תפקיד זה?

הכתוב מתאר את הלוי, שמקום מגוריו בעיר בית לחם יהודה. בפסוקים לא מוסבר מדוע הלוי עוזב את ביתו ונודד צפונה. ייתכן שמטרת הלוי היא לפתור את בעיית הפרנסה, ולכן הוא מוכן לעזוב את שורשיו ואת משפחתו וללכת אחר הבלתי נודע. כאשר מיכה מציע לו מקור פרנסה, מיד נענה הלוי לבקשתו. כך נהפך הלוי לכהן בבית עבודה זרה.

מן העולה מהפסוקים אנו למדים על אופיו ועל תכונותיו של מיכה. מצד אחד הוא היה איש קמצן וחמדן, ולכן גנב את הכסף מאמו. מצד שני הוא היה נדיב לב ופתוח, כיוון שהיה מכניס אורחים. מצד אחד הוא האמין בה' שמשפיע עליו שפע ברכה וטוב, ומצד שני הוא מנתב את כל השפע והטוב אל העבודה הזרה.

המסרים העולים מן היחידה

1. **בלעדיות של עבודת ה'** - עבודת ה' צריכה להיות מיוחדת רק לקב"ה, ואין לערב בה שמץ של עבודה זרה, גם אם הכוונה היא לשם שמים.
2. **נדיבות לב** - מיכה מתגלה כמכניס אורחים המוכן להשפיע שפע ברכה על אדם שרק הרגע פגש.
3. **הכרה בהשגחת ה'** - מיכה מבין שכל הצלחותיו הנן מה'.

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. להראות במפה את העיר בית לחם ואת אזור הר אפרים, תוך שימת דגש על המרחק הרב ביניהם.
2. נלמד ממיכה כיצד מתנהגים כלפי אנשים אחרים. כל חבר יכתוב משהו טוב על תלמיד אחר בכיתה (להשתדל למצוא תלמיד שאינו החבר הכי טוב ואפילו כלל אינו חבר). אפשר גם לתת מתנה קטנה לאות חיבה וידידות.
3. יוסי גילה שגנבו את הקלפים היקרים שהיו לו. לאחר מספר ימים הגיע אליו יעקב והודה בפניו שהוא זה שגנב ממנו את הקלפים. יוסי שמח מאוד למשמע אוזניו. חשבו, האם על יוסי להודות באופן מסוים ליעקב? אם כן, כיצד יוסי צריך להודות לו? מה מרגיש יעקב בשעה שהודה בפני יוסי על מעשה הגניבה?